מוסף מיוחד: שנת המרד העממי במזרח התיכון

פועלי כל הארצות התאחדו!

זו הדרך

ZO HADEREKH زو هديرخ

גיליון 1, 1 בינואר 2020

האג מחכה להם

ראש הממשלה והרמטכ״ל מבטיחים מלחמה וכיבוש בחסות אמריקאית

הבחירות המקדימות בליכוד לא היו האירוע הפוליטי המרכזי שהתרחש בימים האחרונים. גם החיבור של מפלגתו הימנית-משיחית של שר החינוך (?) רפי פרץ עם ממשיכי דרכו של הגזען מאיר כהנא (ר׳ ידיעה בעמ׳ 12) לא חרג מהצפוי.

האירוע הפוליטי החשוב לאחרונה היה דווקא הנאום שנשא הרמטכ״ל אביב כוכבי (25.12) בפני קהל אוהד במיוחד. יומיים לאחר התקיפה הקטלנית בסוריה, הוא נשא דברים בכנס שנערך במרכז הבינתחומי בהרצליה – האוניברסיטה הפרטית בבעלות משפחת רייכמן.

גנרלים רגילים להצהיר הצהרות המוגדרות ״ביטחוניות״, אך לאמיתו של דבר הן פוליטיות לכל דבר. לא לחינם קבע הגנרל הפרוסי פון קלאוזביץ בראשית המאה ה-19 כי ״המלחמה אינה אלא המשך המדיניות באמצעים אחרים״. והמדיניות שמתווה האלוף כוכבי מפחידה במיוחד: היא מבשרת מלחמה. בפרפראזה משלו לגנרל הפרוסי, אבי תורת הלחימה, הצהיר הגנרל הישראלי: ״המלחמה היא לעולם מוצא אחרון, אבל לפעמים מלחמה היא פתרון״.

בנוגע ל״פתרון״ שהוא מציע, הדגיש רא״ל כוכבי כי ״במלחמה הבאה עוצמת האש תהיה גדולה. צריך להכיר את זה ולהתכונן לזה. גם מנטלית. הם מתכננים לירות אותם [את הטילים – ז״ה] על השטחים הבנויים״.

אך לכוכבי תגובה ציונית הולמת: ״כושר ההשמדה של נכסי האויב בשדה הקרב הוא המפתח להצלחה. הקמנו מנהלת מטרות. אלפי ידיים עוסקות בזה. יש לפעול בכל העוצמה. זו לא מלחמה של יום או יומיים. אני לא יכול להבטיח מלחמות קצרות. אנחנו נידרש לחוסן לאומי״.

כוכבי הבהיר ש״במלחמה הבאה נתקוף בעוצמה את המרחב האורבני, משם האויב יורה אלפי טילים ורקטות. בניגוד לאויב שעושה הכל כדי לתקוף אזרחים, אנחנו פועלים באופן מדויק. נזהיר את האוכלוסייה בצד השני, נאפשר לה להתפנות ונתקוף גם את תשתיות המדינה המאפשרת והמארחת את ארגון הטרור – מים, חשמל ותשתיות. האחריות היא של סוריה, לבנון והחמאס. יכולות להיות טעויות, כפי שקרה לנו ,לצערי, ב׳חגורה שחורה׳״.

ממש יפה נפש הרמטכ״ל, נכון? ״יכולות להיות טעויות״ הודה. הוא לא סיפר לשומעיו (למה להשבית שמחה?) ש״הטעות״ עליה הצביע היא קטל תשעת בני משפחת אבו מלחוס קשת היום בהפצצת הפחון בו התגוררו בדיר אל-בלח ברצועת עזה, במהלך המבצע ״חגורה שחורה״ בנובמבר.

כוכבי מציע לשפוך דם ודמעות לא בשם הגנת ישראל – אלא על מזבח היריבות בין שתי המעצמות האזוריות על שליטה והשפעה במזרח התיכון (ר׳ מאמר בעמ׳ 5). ישראל אמורה להכות את איראן ולמלא את החלל שארה״ב הותירה אחריה באזור.

נאומו של כוכבי מתכתב עם נאום נוסף, שאף הוא מבשר עתיד עקוב מדם. לאחר נצחונו בבחירות המקדימות לראשות הליכוד, נאם ראש הממשלה בנימין נתניהו (27.12) מול פעילי מפלגתו באיירפורט סיטי שליד נתב״ג. במהלך הנאום הודה נתניהו לפטרונו, נשיא ארה״ב דונלד טראמפ, וציין את השינויים ביחסי ישראל-ארה״ב בתקופתו: ״הכרה בירושלים כבירת ישראל, העברת השגרירות [של ארה״ב] לירושלים, הכרה בריבונות ברמת הגולן, וקביעה אמריקאית שההתנחלויות אינן מנוגדות לחוק הבינלאומי״.

שוב מבטיח נתניהו, כמו בשתי מערכות הבחירות שנערכו בשנה האחרונה, לספח שטחים בחסות האימפריאליזם האמריקאי. נתניהו הכריז: ״ראשית, יש לקבע סופית את גבולנו, להביא להכרה אמריקאית בהחלת ריבונותנו בבקעת הירדן ובצפון ים המלח, להביא להכרה אמריקאית בהחלת ריבונותנו על כל הישובים ביו״ש, לבסס ברית הגנה היסטורית עם ארה״ב שתשמר לחלוטין את חופש הפעולה של ישראל, ולבלום סופית את איראן וגרורותיה״.

חייבים להזכיר לנתניהו ולכוכבי את דברי פון קלאוזביץ: ״מלחמה היא ממלכת אי-הוודאות״. אין לדעת כמה קורבנות בישראל ואצל שכנותיה תגבה המלחמה שהם מתכננים. אבל דבר אחד כבר ברור – דבריהם ומעשיהם של ראש הממשלה והרמטכ״ל מובילים הישר לבית המשפט הבינלאומי בהאג.

דברים בשם אומרם

שלום? מי בדיוק זקוק לשלום?

"הנהלת אוניברסיטת תל אביב הודיעה לאחרונה על כוונתה לסגור את מרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום. באופן יוצא דופן, החלטה נמסרה בעל פה לגורמים שונים במוסד האקדמי, והיא אמורה להיכנס לתוקף בקרוב, באמצע שנת הלימודים. לפי מקורות המעורים בנושא, להחלטה לא קדמה בדיקה של עבודת המרכז בשנים האחרונות. ברקע לה מרחפת האפשרות שהתורמים למרכז יפסיקו את המימון. 'גם אם כוונותיה אחרות, בסגירת המרכז מצטרפת האוניברסיטה לגל העכור, שבו מוקדשים פחות משאבים לקידום שלום, דמוקרטיה וערכים הומניסטיים', אומר פרופ' יצחק שנל".

("הארץ", 21.12)

פייק מדינה

משרד החקלאות האמריקני רשם את וואקנדה כשותפה לסחר חופשי, למרות היותה מדינה בדיונית. האתר המקוון של המחלקה כלל רשימה מפורטת של סחורות שנסחרו, לכאורה, בין שתי המדינות. הרשימה כללה, בין השאר, ברווזים, חמורים ופרות. דובר המשרד מסר כי ממלכת וואקנדה התווספה לרשימה בטעות.

(ידיעה ששודרה בבי.בי.סי, 17.12)

כך משכתבים את ההיסטוריה

"לרגל חגיגות שמונים שנה להקמת 'ידיעות אחרונות' בחרו כתבי העיתון את השערים החביבים עליהם מתולדותיו. הפרשן הכלכלי סבר פלוצקר בחר בשער ממרץ 2008, אחת מתקופות המפתח של משבר האשראי בארה"ב, וסיפר לקוראיו על האופן שבו סוקר המשבר ב'ידיעות אחרונות'. אלא שפלוצקר ניצל את הנגישות שיש לו לטיוטה השנייה של ההיסטוריה - על מנת לשכתב את הראשונה. ' כלכלת אמריקה עוברה טיפולים ששיפרו את בריאותה. מפולות גדולות לא קורות במשקים בריאים. רק בחולים'. בסוף דצמבר 2007 כתב פלוצקר 'הימור שלי: בסיומה של 2008 יתברר שהמשק האמריקאי שוב צמח בקצב מהיר מהצפוי, ב-3% לפחות'. בפועל, התוצר המקומי הגולמי בארצות-הברית ירד אותה שנה ב-0.3%".

(אורן פרסיקו, "העין השביעית", 16.12)

קפיטליסטים גאים ושונאי עובדים

"המפלגה הליברלית החדשה תקדם את הקפיטליזם בישראל. אנו נשיב לאזרחי ישראל את החופש מהתאגדות. כלומר, נפעל לביטול חוק השליש, כך שכל עובד שאינו מעוניין להתאגד לא יחויב לשלם מיסי חבר לארגון העובדים. כמו-כן, נפעל לביטול מעמדן החוקי של האגודות העותומניות, כך שתהיה תחרות אמיתית בין ארגוני העובדים. אנו נפעל להגבלת זכות השביתה בשירותים חיוניים ונפעל לקדם חוקי שביתה. מצב בו העובדים השובתים, על הנזק הרב שהם ממיטים על אזרחי ישראל, חסינים לחלוטין מפני תביעה בגין נזקי הפרת חוזה העסקתם, ובגין הנזק שהם גורמים הוא בלתי נסבל. ביטול שיטת החסינות ייאלץ את ועדי העובדים להביא בחשבון את עלויות השביתה".

(מתוך המצע של המפלגה הליברלית החדשה , 25.12)

מכתבים למערכת

מסתירים מידע על סיוע לרצח עם

הנשיאה אסתר חיות ושופטי בית המשפט העליון נועם סולברג ודפנה ברק-ארז דחו ב-17 בדצמבר האחרון ערעור שהוגש בעקבות עתירת חופש מידע על הקשר הביטחוני והדיפלומטי של ישראל עם סרי לנקה. עתרנו יחד עם פעילות זכויות האדם וורד ביתן, ד"ר חנה ספרן, סיגל קוק אביבי, יעל אגמון, אילנה המרמן-ניראד, נוני טל, ג'סיקה נבו ותאיה גוברין סגל, בדרישה להורות למשרדי החוץ והביטחון לחשוף את כל המסמכים שברשותם מהקשר הביטחוני והדיפלומטי בין השנים 2002-2011 — בעת מלחמת האזרחים.

על-פי הערכות האו"ם, רק בחמשת החודשים האחרונים של מלחמת האזרחים בסרי לנקה נהרגו בין 40 ל-75 אלף אזרחים ואזרחיות, רובם מאש מכוונת של כוחות הביטחון של הממשלה; כוחות הממשלה ביצעו הריגה ופגיעה לא חוקיות באזרחים ואזרחיות באופן שיטתי ונרחב; הוצאות להורג ללא משפט של לוחמי ולוחמות גרילה, שלילת חירות ומעצרים לא חוקיים של אזרחים ואזרחיות, בפרט במחנות העקורים; העלמת אזרחים ואזרחיות באופן שיטתי ונרחב; אונס, אלימות ועינויים מיניים כלפי נשים וגברים, באופן שיטתי ונרחב; שימוש בילדים חיילים על ידי המיליציות של הממשלה; פגיעה מכוונת באתרים ובשיירות הומניטריים ורפואיים; והרעבה מכוונת ומניעת סיוע הומניטרי.

להבדיל מהייצוא הביטחוני הישראלי לרואנדה בזמן רצח העם, שהיה חמור חוקית ומוסרית אך לא היה רכיב מרכזי ברצח העם, בסרי לנקה מדינת ישראל מילאה תפקיד מרכזי ביותר בפשעי המלחמה ובפשעים נגד האנושות שנעשו שם — מדינת ישראל מכרה מל"טים שהכווינו מטוסים וספינות קרב תוצרת ישראל, אשר הפציצו במכוון אזרחים ואתרים אזרחיים והומניטריים, והכריעו את המלחמה במחיר אנושי כבד ביותר. כוחות הביטחון של סרי לנקה, שביצעו את הפשעים, קיבלו אימונים מצה"ל (במיוחד מחיל הים ומחיל האוויר) וממשטרת ישראל, וגם רובים.

באופן חריג ביותר, ממשלת סרי לנקה ובכירים מטעמה חזרו וחשפו במסמכים רשמיים ובראיונות לתקשורת, בזמן המלחמה ולאחריה, פרטים על הייצוא הביטחוני הישראלי, היקפו והשימוש המסיבי שנעשה בו כדי להכריע את המלחמה. ההצהרות החוזרות בדבר הצפייה במל"טים ישראליים לפני כל תקיפה, הפלילו את ממשלת סרי לנקה והוכיחו כי הפגיעה באזרחים ובמטרות אזרחיות הייתה במכוון ובמודעות מלאה של כוחות הצבא.

לצערנו, בספטמבר אשתקד ניתן פסק הדין של השופט שאול שוחט, בבית המשפט המחוזי בת"א, אשר דחה את העתירה. השופט שוחט קיבל את עמדת המדינה כי האינטרס הציבורי בגילוי המסמכים של משרד הביטחון, וכי העובדה שממשלת סרי לנקה פרסמה באופן חריג מידע מקיף על הייצוא הביטחוני הישראלי ששימש בפשעים שם — אינם גוברים על החשש מפגיעה בביטחון המדינה ויחסי החוץ שלה. המאבק הציבורי והמשפטי יימשך.

עו"ד איתי מק, ירושלים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com
או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

האוצר בשירות ההון: פגיעה בחסכונות העובדים

במשרד האוצר פועלים ללא הרף כדי להיטיב עם בעלי ההון. בשבוע שעבר פורסם ב"הארץ" (26.12) כי אגף החשב הכללי באוצר אינו עומד בהתחייבותו למנוע מקבלנים שבאתריהם התגלו לפחות שני ליקויי בטיחות חמורים להשתתף במכרזי בנייה ממשלתיים במשך שנה.

הסיבה לכך היא ריבוי הקבלנים העומדים בקריטריונים להשעיה והלחץ הכבד שהפעילו על הממשלה — הגוף הגדול ביותר המזמין עבודות מקבלנים. באוצר אף שוקלים לשנות את הקריטריונים כך שיפגעו בפחות קבלנים. אחד הגופים העיקריים שאיתו מתייעצים באוצר לגבי חומרת האכיפה הוא התאחדות בוני הארץ, המאגדת את הקבלנים, ואשר מנסה למנוע את הסנקציות כלפיהם. **במילים אחרות: מדיניות האוצר טובה לקבלנים, אך עלולה לגבות קורבנות רבים (נוספים!) בנפש בקרב פועלי הבניין.**

החשב הכללי באוצר, רוני חזקיהו, הגה רעיון מבריק נוסף: שינוי מהות אגרות החוב המיועדות, באמצעותן המדינה מבטחת את תשואת העמיתים בקרנות הפנסיה.

כיום זכאים העמיתים בקרנות הפנסיה הוותיקות להבטחת ערך חסכונותיהם באמצעות הקצאה של אג"ח מיועדות. המדינה מבטיחה תשואה קבועה לאג"ח אלה. בקרנות הפנסיה שהופרטו התשואה היא בשיעור משתנה, בהתאם לגיל העובד. התשואה הריאלית על אג"ח אלה היא 4.86% בשנה — גבוהה משמעותית מתשואות אג"ח הנסחרות בשוק.

העובדים הצעירים נפגעו וייפגעו...

לפי ההצעה שבוחנים באוצר, ביום יציאת העמית לפנסיה תיבדק תשואת החיסכון שלו. אם יתברר כי על פני זמן הניבה קרן הפנסיה תשואה נמוכה מ–4.86% בשנה, תפצה המדינה את החוסך על הפער בתשואה. בקרנות הוותיקות מכסות האג"ח המיועדות 70% מההפקדות, ואילו בקרנות שהופרטו (החל ב-1995) - רק 30%. מדובר בפגיעה של ממש בפנסיה העתידית של מיליוני עובדים, שכן יתר החיסכון המופקד בגופים הפיננסיים נתון לתנודות בשוק ההון. על פי הערכות, גמלת הפנסיה של עובדים אלה, "הצעירים", תיפגע בכ-15% עד 20%.

יתרה מכך, האוצר מציע להפוך את "המיועדות" ל"סחירות" — קרי: ניתן יהיה לסחור בהן, לשמחת מנהלי הקרנות המופרטות, בעליהן והטייקונים — שיזכו באשראי נדיב נוסף מחסכונות העובדים לעת זקנה. פתיחת הברז הכספי לטובת בעלי ההון בשנת 2003 הייתה המטרה העיקרית להפרטת מערך הפנסיה בידי שר האוצר דאז, בנימין נתניהו.

... עובדים ותיקים וגמלאים ייפגעו אף הם

אך זו פגיעה לא בצעירים בלבד. מזה כשנתיים נאבקים הגמלאים נגד "תספורת" בפנסיה שלהם. כתוצאה ממהלך ההפרטה, גדל הגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות עד ל-200 מיליון שקל בשנה. "אקטוארי" — כלומר אין מדובר בגירעון עכשווי, אלא בגירעון צפוי. יש הטוענים שזה נתון מוגזם במכוון, שמטרתו לאפשר קיצוץ בגמלאות העובדים שפרשו.

על מנת לכסות את הגירעון, שכן אין יותר הפקדות בקרנות אלה, נדרשים המנהלים, בהוראת האוצר כמובן, לקצץ בגמלה של הפנסיונרים. הקיצוץ בגמלה האמור לכסות את הגירעון עומד על כ-1.5% מהגמלה - כ-1,000 שקל בשנה.

ניתן להאשים את הפקידות הבכירה באוצר, משרתי ההון, בהפקרת חייהם וחסכונותיהם של העובדים והגמלאים. הרי הפקידים שיושבים היום באוצר יישבו מחר במועצת המנהלים של תאגיד גדול כלשהו. אך כדברי חנוך לוין, "אל תסתכל בקנקן, תסתכל בבעלי הקנקנים" — אין לפתור את ממשלת הימין מהאחריות למעשים אלה.

אפרים דווידי

תוכנית חסכון לכל ילד

מתנות להון הפיננסי

בתחילת 2017 החל יישומה של התוכנית "חסכון לכל ילד". במסגרתה מפקיד המוסד לביטוח לאומי מדי חודש 50 שקלים לכל ילד בחשבון חסכון ייעודי. הכספים מופקדים בבנקים או במוסדות פיננסיים — הנבדלים במידת הסיכון ובתשואה — עם אפשרות להפקיד 50 שקל נוספים מקצבת הילדים החודשית, הכל לפי בחירת ההורים.

התוכנית הונהגה בעקבות הדרישות הרבות לתוספת בקצבת הילדים העלובה (כ-150 שקל). אך במקום להעניק תוספת לקצבה, החליטה ממשלת הימין לתת מתנה נוספת להון הפיננסי: הפקדת מיליארדים (נכון לדצמבר 2019: יותר מ-8 מיליארד שקל!) בקופותיהן של החברות הראל, פסגות, מנורה מבטחים, אנליסט ועוד חצי תריסר תאגידים. התאגידים, כמובן, גורפים הון מכספי הקצבאות באמצעות השקעותיהם בארץ ובחו"ל.

יצוין שבמקרה שההורה לא החליט במשך חצי שנה לגבי תוכנית ההשקעה, מופעלת ברירת המחדל שקבעה המדינה ומותנית בגיל הילד. על פי הביטוח הלאומי, "מקובל לראות בתוכניות חסכון לכל ילד כלי יעיל לניתוק הקשר בין ההזדמנויות הכלכליות של ההורים לאלה העתידיות של ילדיהם — מעין חיזוק של הניעות (המוביליות) הבין-דורית של הילדים. אי-שוויון בין דורי בהזדמנויות מזוהה בדרך כלל עם פגיעה בסיכויי הילד לפתח את כישוריו ואף להשתלב בשוק העבודה".

במחקר שפורסם ביולי אחרון, בחן המוסד לביטוח לאומי את דפוסי ההחלטה של הורים לגבי בחירת התוכנית ותוספת ההשקעה, כפי שנתגלו בפועל במסגרת תוכנית החיסכון לכל ילד שהחלה ב-2017. לשם כך השוו החוקרים בין אי-השוויון הבין-דורי בהזדמנויות הילדים, כפי שזה מתבטא בהכנסותיהם בעת הבשלת תוכנית החיסכון, לבין אי-השוויון בהכנסות בהכנסה המשפחתית הנוכחית ערב תקופת החיסכון.

תוצאות המחקר מלמדות כי לילדים שעבורם יופקדו הפקדות מלאות במשך 18 שנים צפוי להצטבר חסכון ממוצע של כ-24 אלף שקל. יחד עם זאת, נוכח ההבדלים בבחירה כפי שהיא מסתמנת בהחלטות ההורים, השילוב בין תשואות וסיכונים הצפויים במסלולים העומדים לבחירה והאופי הכללי של תוכנית החיסכון כיום, "קיים מתאם משמעותי בין המצב החברתי-כלכלי של ההורים ערב הפעלת התוכנית לבין זה שצפוי לילדיהם בעת הבשלת התוכנית".

התוצאה המרכזית של המחקר היא שבניגוד לכוונה המוצהרת לצמצם את אי-השוויון בהזדמנויות, שהיא מטרה אופיינית לתוכניות מסוג זה, אי-השוויון בין הכנסות הילדים בעת הבשלת התוכנית צפוי לגדול בהשוואה לזה של הכנסות הוריהם ערב יישום התוכנית.

חד"ש אישרה את רשימתה לכנסת, ותפעל לחיזוק המשותפת

מועצת חד"ש החליטה בשבת (28.12) כי רשימת המועמדים לבחירות לכנסת ה-23 תהיה זהה לרשימה שנבחרה לקראת הבחירות הקודמות. במקומות הראשונים חברי הכנסת איימן עודה, עאידה תומא-סלימאן, עופר כסיף, יוסף ג'בארין, ג'אבר עסאקלה וח"כ לשעבר יוסף עטאונה. עוד אישרה המועצה שנערכה בשפרעם, בהשתתפות מאות צירים ערבים ויהודים מרחבי הארץ, להמשיך ולפעול בכנסת במסגרת הרשימה המשותפת. יצוין שבשעות הבוקר נערכה באותו אולם מועצת מק"י.

יו"ר הרשימה המשותפת, ח"כ איימן עודה (חד"ש), אמר לאחר החלטת מועצת החזית: "אני מבטיח שגם במערכת הבחירות השלישית אמשיך להוביל, יחד עם שאר חברי הסיעה, את העלייה בכוחנו כדי לממש את הערכים שמחברים את כולנו: שותפות ערבית-יהודית שתביא שלום, שוויון, דמוקרטיה וצדק חברתי לכולם". ח"כ עאידה תומא-סלימאן מסרה בתום הישיבה: "אנו יוצאים ממועצת חד"ש במלוא הכוח כדי להשיג עוד ניצחון ולהגדיל את הייצוג שלנו בכנסת דרך הרשימה המשותפת המייצגת את בני עמנו ואת הכוחות הדמוקרטיים היהודים. צו השעה הוא לשמור על אחדותנו, המקנה לנו הזדמנות להפיל את שלטון הימין". ח"כ יוסף ג'בארין הוסיף: "מועצת חד"ש הכריעה פה אחד שהיא נותנת אמון ברשימת חד"ש לכנסת. הפעם 16 מנדטים לרשימה המשותפת ולא פחות".

בתום הישיבה נמסרה הודעה משותפת מטעם מק"י וחד"ש בה נאמר: "מול גלים מסוכנים של גזענות והסתה, אנחנו ננהר לקלפיות ונפיל את נתניהו ושלטונו". מק"י וחד"ש רואות בבחירות הקרובות הזדמנות לחיזוק הרשימה המשותפת באמצעות העלאת שיעור ההצבעה בקרב הציבור הערבי ומשיכת קהלים חדשים ברחוב היהודי. זו העת להטיל את מלוא משקלם של הציבור הערבי והכוחות הדמוקרטיים היהודיים במערכה הפוליטית להפלת נתניהו, ולמנוע הוצאתן לפועל של תוכניות הסיפוח והגזענות של הימין הפשיסטי – דבר המצריך שמירה על הרשימה המשותפת ועל קו פוליטי אמיץ ואחראי.

"מק"י וחד"ש קוראות להדגיש בקמפיין הבחירות גם את השאלות החברתיות, המאבק בפשיעה ובאלימות, שיפור מערכת הבריאות והרווחה, מניעת תאונות העבודה בכלל ובענף הבניין בפרט, העלאת קצבאות הנכות – הכל בצד השאלה המדינית והאיומים המהותיים על זכות העם הפלסטיני להגדרה עצמית בצל 'עסקת המאה' של ממשל טראמפ, ממשלת ישראל ובסיוע כוחות ומשטרי הראקציה הערבית; וסכנת הפשיזם, ההסתה נגד האזרחים הערבים וחיסול המרחב הדמוקרטי. מק"י וחד"ש קוראות עוד לצאת למאבק יהודי-ערבי משותף נגד שלילת חופש הביטוי והיצירה, ונגד הרדיפה של השחקן מוחמד בכרי."

התקדמות במאבק נגד חוק קמיניץ

דיור סוער נערך השבוע (30.12) בכנסת בעקבות דרישת הרשימה המשותפת לבטל את חוק קמיניץ. יו"ר ועדת הכספים, ח"כ משה גפני, הכריז בתום הדיון כי בכוונתו לנסות ולסכם עם שר המשפטים אמיר אוחנה את הקפאת תיקון 116 לחוק התכנון והבנייה, הידוע בשם חוק קמיניץ. "אם נצליח בדרך הזו טוב, אם לא - נחשוב מה לעשות. אי אפשר להמשיך ככה", אמר ונעל את הדיון.

את חקיקת החוק הובילה שרת המשפטים לשעבר איילת שקד, שסברה כי הציבור הערבי יספוג את עיקר הפגיעה. אולם כפי שנתברר במהרה, החוק הביא להחמרה ניכרת באכיפה כלפי עבירות בנייה גם במושבים ובקיבוצים. שקד אף ציינה באופן ברור כי מטרת החוק הייתה להחמיר עם הציבור הערבי, וכי היא לא צפתה את ההכבדה על החקלאים היהודים.

במהלך הדיון רמזו שר המשפטים אמיר אוחנה וח"כ מיקי זוהר (הליכוד) כי יש למצוא דרך להחריג את חברי המושבים והקיבוצים. זוהר הגדיל לעשות וטען כי "גם בחברה הערבית וגם חברי הכנסת הערבים יודעים שהחוק הזה הוא טוב". "אתה מדבר בשמנו? אתה חצוף", הטיח בו יו"ר הרשימה המשותפת ח"כ איימן עודה (חד"ש). אוחנה התייחס גם להצעה שהעלה ח"כ אבי ניסנקורן מסיעת כחול לבן, המתנגדת לחוק, להקפאה של החוק למשך חמש שנים. "זו הצעה שגויה ולא נכונה, שאני לא מבין מאיפה מגיעה. מפלגה שחרטה על דגלה את שלטון החוק מבקשת לאפשר עבירות בנייה? עבריינות? אבל כשאומרים בסיעת כחול לבן שירכיבו ממשלה עם סיעה ערבית אני מבין מאיפה באה ההצעה הזו". הדברים נתקלו בתגובות נזעמות מצד יושבים באולם.

בתום הדיון מסר ח"כ עודה: "אמיר אוחנה ברח מהדיון על חוק קמיניץ אחרי שביקש לקדם הריסות לערבים והסדרה ליהודים. השר זמני אבל הבושה תישאר הרבה אחרי שהממשלה החולה הזאת תחלוף". לדברי ח"כ עופר כסיף (חד"ש – הרשימה המשותפת) "בוועדת הכספים קראו זוהר ואוחנה לאכיפה ברנית – הריסת בתים לערבים והסדרה ליהודים. הגזענות של הליכוד לא מפתיעה כבר איש, ומי שבכל מדינה מתוקנת היו נחשבים פשיסטים מוקצים, יושבים היום בעמדות מפתח בזכות נכונותם להתרפס בפני הגזען הראשי – המושחת מבלפור". ח"כ יוסף ג'בארין (חד"ש – הרשימה המשותפת) הדגיש: "חוק קמיניץ נולד בחטא, ואוחנה הוסיף עליו גם פשע. עם מחסור של 6,000 יחידות דיור בשנה וצפיפות נוראית ביישובים הערביים, חובת הממשלה לתכנן ולבנות – במקום להרוס. החוק נהיה מכשיר בידי ממשלת הימין הקיצוני להמשך ייהוד הבעלות על הקרקע והפיכת היישובים הערביים לשכונות עוני ומצוקה".

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

ההתפתחויות החשובות באזור מאז 2010

עשר הערות לסיכום העשור במרחב

במזרח התיכון חלו בעשור האחרון שינויים מפליגים. ראשית העשור החדש היא הזדמנות להזכיר – ולו בחטף – את האירועים העיקריים ששינו את פני האזור, ולבחון בקצרה כמה מההשלכות של שינויים אלה.

1. "האביב הערבי": ב-17 בדצמבר 2010 הצית את עצמו מוחמד בועזיזי, צעיר תוניסאי בעל דוכן בשוק, במחאה על התנכלות משטרתית. מותו הצית גל זעם המוני והוביל, אחרי עשרים ושמונה ימי מחאה, לסילוקו מהשלטון של הנשיא זין אלעאבדין בן עלי ולבחירות דמוקרטיות. המחאה בתוניס התפשטה למצרים, ללוב, לתימן, לסוריה ולבחריין. סיסמת המפגינים ברחבי האזור הייתה: "העם רוצה להפיל את המשטר". היה זה נחשול המחאה הפוליטית הגדול ביותר בשלושים השנים האחרונות. בבחריין דוכאה המחאה בכוח בידי הצבא הסעודי. במצרים הובילו ההפגנות להתפטרותו של חוסני מובארק ולבחירתו לנשיא של מוחמד מורסי, איש האחים המוסלמים, בבחירות דמוקרטיות. אך הפיכה צבאית בראשות הגנרל עבד אלפתאח א-סיסי סילקה את שלטון האחים המוסלמים ואסרה את מורסי. בלוב חוללה המחאה את סילוקו ומותו של הדיקטטור הוותיק מועמר קדאפי, אך לוב התדרדרה למלחמת אזרחים הנמשכת עד היום. במרבית המדינות המחאה דוכאה. רק בתוניסיה חל מעבר לדמוקרטיה חוקתית.

ב-2019 שטף גל שני של מחאה את סודאן, אלג'יריה, מצרים, עיראק ולבנון. הגל החדש הראה כי העוולות שדחפו לפרוץ "האביב" בראשית העשור לא תוקנו ואף החריפו. כלכלות האזור במשבר מתמשך, שבא לידי ביטוי באבטלה המונית בקרב הצעירים ובתחושת ייאוש ומיאוס כלפי השיטה. במדינות רבות, גם שירותים בסיסיים כאספקת מים וחשמל ופינוי אשפה אינם מתפקדים. מערכת חוק מושחתת, שרירות שלטונית ומשטרי חסות עדתיים יוצרים תסיסה אדירה מלמטה ודה-לגיטימציה של השלטון, הבולם את המחאה באמצעות אלימות ברוטאלית.

בסודאן החל גל המחאה בסוף 2018 ונמשך שמונה חודשים. באפריל סולק, בהפיכה, הרודן עומר אלבשיר ששלט במדינה שלושים שנה. אך המפגינים סירבו להסתפק בכך ולהותיר את השלטון בידי הצבא, והמשיכו להפגין בדרישה לשלטון אזרחי. ביוני התקיפו כוחות צבא את המפגינים ורצחו יותר ממאה מהם. באוגוסט נחתם הסכם מעבר בין תנועת המחאה לבין הצבא, שבמסגרתו יועברו מוסדות המדינה מידי הצבא לשלטון דמוקרטי אזרחי לאורך תקופת מעבר בת שלוש שנים. התהליך התחיל.

באלג'יריה החל בפברואר גל מחאה אותו הובילה התנועה 'חיראכ' נגד שלטון הצבא ובעד דמוקרטיזציה. באפריל סולק הנשיא הוותיק והחולה עבד אלעזיז בוטפליקה. הרמטכ"ל גאיד סאלח הכריז על בחירות בדצמבר, בהן נבחר הנשיא עבד אלמג'יד תבון – איש המשטר הישן. בימים האחרונים (23.12) מת גאיד סאלח בן ה-80 לפתע מהתקף לב. המאבק באלג'יריה נמשך.

2. מלחמת האזרחים בסוריה ומשבר הפליטי: גם בסוריה פרצו במרס 2011 הפגנות עממיות נגד הנשיא בשאר אלאסד. אסד הגיב על המרי בדיכוי קשה באמצעות הצבא ויחידות מיוחדות. בתגובה התארגנו מתנגדי המשטר במיליציות חמושות, שנתמכו בידי מדינות המפרץ, תורכיה, ישראל, ירדן והמערב. מ-2012 נהפכה ההתקוממות למלחמת אזרחים.

המלחמה, שטרם נסתיימה, היא אחת המלחמות הפנימיות האכזריות ביותר בהיסטוריה והופרו במהלכה כל זכויות האדם וחוקי המלחמה. נעשה בה שימוש בחיל אוויר, בארטילריה ובגז נגד אזרחים. משטר אסד מקבל עזרה מאיראן ומרוסיה. כתוצאה מהלוחמה הממושכת, נחרבו רוב חלקי סוריה, וכלכלתה נהרסה כליל. מעל חצי מיליון איש נהרגו, וכ-11 מיליון הפכו פליטים פנימיים או מצאו מקלט בארצות אחרות. המלחמה עדיין נמשכת. ייצובה של סוריה ושיקומה עדיין רחוקים מאוד. הפחד מפליטים מנוצל בעולם בידי כוחות ימין גזעניים ואסלאמופוביים.

3. המלחמה בתימן – המשבר ההומניטרי החמור בעולם: תימן הפכה ב-2014 פדרציה של שישה אזורים. במשבר הפוליטי סביב הנשיאות הצטרפו החות'ים (השיעים התימנים) לנשיא הקודם עלי עבדאללה סאלח (הסוני). סעודיה רואה בחות'ים 'פרוקסי' של איראן, ולכן פתחה במארס 2015 במבצע צבאי שהפך את תימן שדה קרב. המלחמה עדיין נמשכת, ולפי הערכות הותירה כבר כמאה אלף הרוגים. כ-80% מהאוכלוסייה סובל רעב ונזקק לסיוע הומניטרי.

4. 'נירמול' הכיבוש הישראלי בשטחים הפלסטיניים: למרות שפע החלטות האו"ם בדבר אי-חוקיות הבניה בהתנחלויות, המשיכה ישראל לבנות. בדצמבר 2017 הכריז דונלד טרמפ את החלטתו להכיר בירושלים כבירת ישראל ולהעביר את שגרירות ארה"ב לירושלים. השגרירות נפתחה במאי 2018 בתאום עם חגיגות ה-70 להכרזת המדינה. למרות המחאות, הודיעו כמה מדינות נוספות כי ילכו בעקבות ארה"ב.

אימוץ ההחלטות נגד BDS ונגד חרם על תוצרת ישראלית מהשטחים הכבושים בידי מספר מדינות גם הוא חלק מנירמול הכיבוש. גם החקיקה בכמה ארצות המגדירה ביקורת על ישראל כצורה של אנטישמיות היא חלק מהמאמץ הישראלי לנירמול הכיבוש. כך יש לראות גם את ביטול תמיכת ארה"ב בשירות הסעד והתעסוקה לפליטים הפלסטינים ואת הידוק היחסים הכלכליים והביטחוניים של ישראל עם מצרים, סעודיה ומדינות המפרץ. היחלשות המדינות הערביות והסכסוכים ביניהן גורמים גם להחלשת הסולידריות עם המאבק הפלסטיני.

המשך בעמ' 6

המשך מעמ׳ 5

5. הגברת התוקפנות הישראלית כלפי עזה: בעשור האחרון הפעילה ישראל אלימות רבה נגד עזה, כחלק ממדיניות המנצלת את הקרע בין חמאס ופתח לצרכיה שלה. מצב התעסוקה, השירותים והתברואה ברצועה מסכן את אפשרות החיים באזור, והאו״ם מתייחס לעזה כאל ״כלא פתוח״. בעשור האחרון התנהלו שלוש מלחמות בעזה ואזרחים רבים נפגעו – אלפים נהרגו ומאות אלפים נפצעו או היו לנכים. ההתנגדות הנמשכת מעזה יוצרת בתוך ישראל דרישה לפתרון ׳רדיקאלי׳, מצד אחד, והגעה להסדר זמני עם חמאס, מצד שני.

6. הסכם הגרעין עם איראן ופרישת ארה״ב מההסכם: ממשלות ישראל רואות את איראן כתמנון פושט זרועות, בעוד שההנהגה האיראנית רואה עצמה כמשטר מהפכני מוסלמי המתגונן מפני עולם עוין ותוקפני. מדיניות ההשפעה המרחבית של איראן, תוכנית הגרעין והטילים שלה וההתלהמות האנטי-ישראלית של חוגי שלטון איראניים (אחמדינג׳אד) הביאו את נתניהו לשקול ב-2013 מלחמת מנע נגד איראן. כיוון זה נמנע בזכות הסכם הגרעין שחתמו הנשיא אובמה, רוסיה, סין והאיחוד האירופי עם איראן ב-2015. ההסכם הבטיח לאיראן פיתוח כלכלי תמורת ויתור, לזמן קצוב, על חתירה לנשק גרעיני. מיד עם עלותו לשלטון, פרש הנשיא טראמפ מההסכם ופתח בלוחמה כלכלית של סנקציות הרסניות נגד איראן. מדינות האיחוד האירופי אמנם לא פרשו מההסכם יחד עם טראמפ, אך התיישרו עם מדיניות הסנקציות של ארה״ב. איראן חידשה בזהירות את העשרת האורניום במאי השנה. במאבקה נגד הסנקציות משתמשת איראן במשמרות המהפכה במפרץ, בתימן ובעיראק, ומנהלת מלחמה א-סימטרית נגד ישראל.

7. מאבקו של ארדואן לביסוס הגמוניה בתורכיה: ביולי 2016 שרד ארדואן את אחד האתגרים הקשים שידע מאז עלייתו לשלטון ב-2003. סיעה מתוך הצבא ניסתה להדיחו – אך הרשתות החברתיות הפכו בידי ארדואן מכשיר לגיוס ההמונים, ואלה יצאו לרחובות ומנעו את ההפיכה. ארדואן האשים בארגון ההפיכה את שותפו לשעבר, המטיף פתהוללה גולן, ויצא למסע רדיפה נגד תומכיו האמיתיים והמדומים של גולן בתורכיה. מסע הרדיפה איפשר לארדואן להדק את אחיזתו בשלטון ולסלק את מתנגדיו מכל מוקדי הכוח. ההנהגה הפוליטית הכורדית והשמאל מוגדרים עתה בפי ארדואן רשמית ׳טרוריסטים׳, וחברי הפרלמנט המייצגים אותם הושלכו לכלא. כמו כן, יותר מ-140,000 עובדי ציבור שנאמנותם למפלגת השלטון הוטלה בספק פוטרו. גם חופש הביטוי וההתארגנות בתורכיה הוגבלו מאוד. כשנה לאחר ההפיכה, ניצח ארדואן ברוב דחוק במשאל עם המקנה לו סמכויות רחבות כנשיא ומאפשר לו להמשיך לכהן עד שנת 2029.

עם זאת, תורכיה נקלעה למשבר כלכלי ולאינפלציה קשה. על רקע זה גוברת לאחרונה הביקורת מבית כלפי שלטונו של ארדואן, ובבחירות המקומיות שנערכו ב-2019 איבדה מפלגתו לראשונה את השליטה בחמש הערים הגדולות במדינה. גם בתחום יחסי החוץ הובילה מדיניותו של ארדואן למבוי סתום, כאשר תורכיה מסוכסכת עם האיחוד האירופי, עם נאט״ו ועם ארה״ב ומסובכת במערכה צבאית בצפון סוריה ללא פתרון נראה לעין.

8. עליית מוחמד בן סלמאן בסעודיה: למרות ההבטחה למתן יותר חופש לנשים, הדומיננטיות הפוליטית הגוברת של יורש העצר הסעודי בן סלמאן מאז 2017 מסמלת את העמקת הריאקציה והדיכוי. מנהיגות תנועת הנשים נכלאו ועונו. יומרות המודרניזציה והליברליזציה אינן ממריאות. המערכת הבינלאומית לא נותנת אמון בסעודיה אחרי רצח העיתונאי ג׳מאל חשוקג׳י והמשפט המבויים של רוצחיו. הנפקת ׳ארמקו׳, חברת הנפט הלאומית, כחברה ציבורית ומכירת מניותיה הניבה פחות מאשר בן סלמאן ציפה. סעודיה בסכסוך עם שכנתה קטאר וממשיכה להיות מעורבת במלחמה בתימן. הגירעון השנתי של סעודיה ממשיך לגדול. למרות תמיכת טראמפ סעודיה מבודדת יותר משהייתה.

9. החרפת היריבויות האזוריות: נוסף ליריבות בין הציר בהובלת איראן לציר הפרו-מערבי, המדינות הסוניות באזור מסוכסכות בינן לבין עצמן. ב-2017 הטילו סעודיה ובנות בריתה האמירויות, בחריין ומצרים מצור אווירי, ימי ויבשתי על קטאר. דוחא מואשמת על ידן בתמיכה בגורמים איסלאמיים רדיקליים ובקשרים עם איראן, אך נתמכת בידי תורכיה. תורכיה ומצרים ניצבות זו נגד זו גם בחזיתות אחרות: מול ישראל ובלוב.

10. עלייתו ונפילתו של ארגון המדינה האסלאמית (דאע״ש): הארגון צמח מתוך אלקאעדה והתפלג ממנה ב-2013. מאז הקים שלטון בחלקים של סוריה ועיראק תוך מעשי אכזריות והטלת אימה על מוסלמים ומיעוטים דתיים. הצלחת הארגון הייתה בעקר בהשפעתו על התקשורת והרשתות החברתיות. אלפי צעירים מהמערב הצטרפו לשורותיו. דאע״ש ניצל את חולשת המדינות הערביות והצליח לשלוט בכעין מדינה בחלקים של עיראק וסוריה. הטרור של דאע״ש גרם למנוסה ולפליטות המונית, והזיק לתדמית האיסלאם. מעריכים את מספר לוחמי דאע״ש שנהרגו ב-60.000. המערכה נגד הארגון המיטה הרס מוחלט על מוסול בעיראק ועל רקה בסוריה. מותו של מנהיג דאע״ש אבו-באקר אלבגדאדי הוכרז רשמית באוקטובר 2019. לא ברור שזה סופו של הארגון, אשר עלול להופיע בגלגול נוסף. הזרם האידיאולוגי ממנו שאב, הסלפיה התכפירית, לא נעקר משורש – והבעיות החברתיות שהצמיחו אותו לא טופלו אף הן.

בסיכום: המזרח התיכון חווה בעשור האחרון טלטלה עזה. בסיס הלגיטימציה של רוב המדינות הערביות רעוע עד לא קיים. לאי-יציבות השלטון יש השלכות כלכליות קשות. אי-הביטחון הפיזי והכלכלי דוחפים רבים לתנועות דתיות, למחאה חברתית או להגירה. אי-היציבות מחזק את הצורך של אנשים בהשתייכות למסגרות תת-מדינתיות לשם הגנה ותמיכה כלכלית. זה הרקע לשגשוג העדתיות והמיליציות. הצבא, ששימש בעבר מעוז השלטון, נחלש מאוד.

לארה״ב ולמדינות המערב אין מדיניות כוללת וקוהרנטית כלפי המזה״ת, ואין להן אינטרס במעורבות באזור. שוקי הנפט והגז בעולם משגשגים, וכל עוד המלחמות וההרס אינם מכים בבית – המערב מדבר הרבה אך ממעט לעשות. פעולתו מוגבלת למניעת טרור ולוויסות ההגירה לשטחיו.

היחלשות המדינות הערביות וחוסר המעורבות של המערב הובילו לעלית מעמדן של המעצמות האזוריות הלא ערביות – איראן, תורכיה וישראל. יש להן אינטרסים במדינות הערביות הנושקות להן, והן מתערבות יותר ויותר בקונפליקטים ׳הערביים׳. אימוץ הסולידריות עם הפלסטינים בידי תורכיה ואיראן הוא סממן של התחרות על ההגמוניה האזורית.

המצב במזה״ת משרת את האינטרסים של השלטון בישראל. אין עליה איום ערבי, והעוינות הבין-ערבית מאפשרת לישראל להמשיך את עיכול השטחים הכבושים ללא תשלום של מחיר כלכלי כבד או סכנת מלחמה גדולה. במצב זה אין לחוגי השלטון בישראל אינטרס בתהליך שלום הכרוך בקונפליקט פנימי, בהכרעה בשאלות יסוד ובשינויים עמוקים במדינה.

אבישי ארליך

המחאה ההמונית בעיראק: זה לא נגמר עד שזה נגמר

בדומה למצב באלג׳יריה ובלבנון (ר׳ עמ׳ 8), גם בעיראק מונעות המחלוקות הפנימיות בין מפלגות הממסד מציאת פתרון מוסכם למשבר הפוליטי החמור, תולדת המרד העממי שפרץ באוקטובר האחרון. ההמונים מסרבים לנטוש את הרחובות, וביום שישי (27.12) גדשו רבבות את רחובות הערים הגדולות ומחו נגד הקומבינה הנרקחת בפרלמנט לבחירת ראש ממשלה חדש.

כמה ימים לפני פרוץ המחאה ההמונית, סירב הנשיא ברהם סאלח למנות לראשות הממשלה את המועמד של הגוש הפרו-איראני בפרלמנט, לאחר שהאחרון נדחה בידי המפגינים נגד הממשלה. בהודיעו את החלטתו אמר סאלח כי הוא מוכן להגיש את התפטרותו לפרלמנט.

בהצהרה שפרסמה לשכתו של סאלח, נמסר כי הנשיא לא ימנה את מושל מחוז בצרה, אסעד אלעידאני, לראש הממשלה הבא ״כדי להימנע משפיכות דמים רבה יותר וכדי לשמור על שלום במדינה״. גורמים פרו-איראנים בממשל העיראקי הציעו את שמו של אלעידאני בשבוע שעבר, אך המפגינים דחו את האפשרות למנותו וקראו למינוי מועמד עצמאי שאינו קשור לאף לא אחת מהסיעות העדתיות המכהנות בממשלה. בהודעתו הודה סאלח כי ניתן לפרש את סירובו למנות את אלעידאני לראשות הממשלה כהפרה של החוקה.

הצעד של סאלח מעמיק עוד יותר את המשבר הפוליטי במדינה, שהתערער בעקבות גל ההפגנות ההמוניות מאז אוקטובר. המפגינים קוראים לא למנות לראשות הממשלה אף לא אחד מהמועמדים המוצעים, משום שכולם היו שותפים לשחיתות ולניהול הכושל של המדינה. ההפגנות, שהתרכזו בחודש שעבר בבגדאד ובדרום שבו רוב שיעי, התפתחו למחאה נגד ההשפעה הפוליטית והצבאית של איראן במדינה.

מחיר דמים כבד

ראש הממשלה עאדל עבד אלמהדי הגיש את התפטרותו בסוף נובמבר בלחץ ההמונים שקראו להדחתו. יצוין שיותר מ-490 בני אדם נהרגו ו-23 אלף נוספים נפצעו מאז פרוץ המחאות ב-1 באוקטובר. את רוב המפגינים הרגו כוחות הביטחון, שירו גז מדמיע ותחמושת חיה. גם מיליציות מקומיות הנתמכות בידי איראן לקחו חלק בהרג המפגינים.

על פי חוקת עיראק, הגוש הגדול ביותר בפרלמנט נדרש למנות את ראש הממשלה החדש, שצריך לקבל את אישור הנשיא. תאריך היעד למינוי ראש ממשלה חדש כבר הוחמץ פעמיים בגלל חילוקי הדעות בפרלמנט.

בפרלמנט העיראקי ישנם שני גושים עיקריים: סאירון בראשות איש הדת השיעי מוקתדא א-סאדר, מתנגד חריף לנוכחות ארה״ב ואיראן בארצו; ופתח, בראשות האדי אלעאמרי. אולם מספר חברי הפרלמנט בשני הגושים השתנה מאז הבחירות בשנה שעברה, שכן מספר לא ידוע של מחוקקים עבר בין הגושים. כמו כן, את סאירון נטשו חברי הפרלמנט מהסיעה הקומוניסטית שהתפטרו ב-27 באוקטובר עם העמקת המרד העממי – בהם ראשי המפלגה. הסיבה להתפטרות הקולקטיבית היא חוסר האמון של המפגינים במפלגות הממסד. באחד המנשרים שפרסמה ההנהגה הקומוניסטית הוגדרה המחאה העממית ״החזקה ביותר והמקיפה ביותר מאז הקמת הרפובליקה ב-1921״.

עד אז, קואליציית סאירון של א-סאדר הייתה הסיעה הגדולה בפרלמנט – חרף הביקורת שנמתחה על איש הדת השיעי בגלל ש״התחבר לכופרים״. עם התפטרותם של חבריו הקומוניסטים, הפך הפרלמנט אוסף של תנועות ומפלגות עדתיות, שכן המפלגה הקומוניסטית היא המפלגה היחידה בעיראק המורכבת מבני כל העדות, הדתות והאזורים.

בית המשפט העליון בבגדאד פרסם אמנם הנחיות כיצד להתמודד עם המשבר הפוליטי, אך לא קבע מהו הגוש הגדול ביותר. בהודעת בית המשפט נאמר כי ההחלטה צריכה להיות מבוססת על המושב הראשון של הפרלמנט לאחר התכנסותו בשנה שעברה. עם זאת, בית המשפט אמר גם שהוא יקבל מצב שבו שתי רשימות או יותר יתמזגו ויהפכו לגוש הגדול ביותר. הנשיא סאלח שלח את תגובת בית המשפט לפרלמנט, וביקש מהמחוקק לקבוע איזה גוש הוא הגדול ביותר. עמוד פייסבוק המקורב לא-סאדר הודה לנשיא על עמדתו ואמר: ״תודה, אדוני הנשיא, שדחיתם את המועמדים שהעם דוחה – זו עמדה שההיסטוריה, העם ורשויות הדת השיעיות יזכרו״. על פי העיתון ״טריק א-שעב״, הנשיא חשוף לאיומי רצח ולכן הוא נאלץ לפרסם את הצהרתו מעיר הולדתו סולימניה שבכורדיסטן העיראקית, אליה נמלט מביתו שבבירה.

המחאה מכה בגלים

המחאה בעיראק מכה בגלים. בשבועיים האחרונים שבו פעילי המרד העממי ודרשו את התפטרותה של כל הממשלה. רבבות מפגינים חזרו לחסום כבישים וגשרים בדרום עיראק. המפגינים שרפו צמיגים בערים הגדולות בדרום המדינה, ואף השתלטו על בנייני ממשל ושדות נפט.

המפגינים החלו להתארגן מחדש ברחובות, לאחר שבועיים של רגיעה יחסית במחאה ובעימותים עם כוחות הביטחון. בערים הדרומיות דיוואניה, נסיריה, הילא, כות ועמארה הודיעו המפגינים על שביתה כללית ואי-ציות אזרחי. בתי הספר ומבני הציבור בערים אלו נותרו סגורים.

לא תמיד קל להפגין בעיראק. ב-8 בדצמבר, 25 בני אדם נהרגו בכיכר מרכזית בבגדאד, כאשר חמושים פתחו לעברם באש חיה ממכוניות. עוד כ-130 מפגינים נפצעו מירי של אלמונים חמושים בבגדד. ההתקפה על המפגינים נמנתה עם הקטלניות בשלושת חודשי המחאה בעיראק. לפי דיווח ברשת ״אלערביה״, במפגינים ירו למוות חברי המיליציה ״עסאיב אהל אל-חק״ בה תומכת איראן. הם פתחו באש כבדה לעבר המפגינים ודרשו מכל מי שהיה באזור המחאות לעזוב את המקום. עוד נמסר כי מפגינים רבים שחששו לחייהם ברחו מכיכר חילאני לכיכר תחריר הסמוכה ולמסגדים בסביבה כדי לתפוס מחסה. באותו יום דווח כי מזל״ט חמוש פגע בביתו של המנהיג השיעי א-סאדר.

נ״ע

משברים פוליטיים בלבנון ובאלג׳יריה

שני נשיאים חדשים - אפס תמיכה ציבורית

השנה נסתיימה ובשתי מדינות ערביות, לבנון ואלג׳יריה, נבחרו נשיאים חדשים. אלה הם הנשיא הלבנוני, פרופ׳ חסן דיאב (לשעבר שר החינוך) והנשיא האלג׳ירי עבד אלמג׳יד תבון (לשעבר ראש הממשלה). אלא שהם לא בדיוק נבחרו לתפקיד. נשיא לבנון היוצא, מישל עאון, הודיע ב-19 בדצמבר על מינויו של דיאב. מי שעומדים מאחוריו הן שתי המפלגות השיעיות, חיזבאללה ואמל, וכן "הזרם הפטריוטי החופשי" הנוצרי-מרוני הימני שממנו צמח הנשיא עאון. המפלגה הקומוניסטית הלבנונית פרסמה הודעה, לפיה "המאבק נמשך עד להפלת שלטון העדות והפיכת לבנון למדינה דמוקרטית ושוויונית". "המפלגות העדתיות רקחו עסקה לפיה דיאב ימונה לראש ממשלה אך ללא כל תוכנית, ללא תמיכה עממית וללא כל מצע", הדגישה המפלגה.

תבון נבחר לנשיא אלג׳יריה החדש ב-12 בדצמבר עם 58% מקולות הבוחרים כבר בסיבוב הראשון. את התוצאה המרשימה לכאורה מסרה סוכנות הידיעות של אלג׳יריה. אך לפי הנתונים הרשמיים, בבחירות הצביעו פחות מ-40% מבעלי זכות הבחירה. תנועת ההתנגדות ההמונית אל–חיראכ, שקראה להחרים את הבחירות, מסרה שמספר המצביעים היה נמוך יותר, בסביבות 10%.

עוד קראה אל־חיראכ להפגין במרכז אלג׳יר ובערים נוספות דווקא ביום הבחירות, כדי לקרוא להחרמתן. אך כאשר רבבות הגיעו למקום ההתכנסות, שוטרים של היחידות המיוחדות לפיזור הפגנות תקפו את הבאים באלימות. הצבא והממסד השלטוני קיוו ששיעור מצביעים גבוה יעניק לגיטימציה לנשיא חדש, שיוכל לפעול לחיסול המחאה האזרחית. אך המפגינים הכריזו כי אינם מכירים בתוצאות הבחירות, וכי ימשיכו למחות ללא אלימות עד לשינוי עמוק בשלטון.

זו גם עמדתם של הקומוניסטים החברים במפלגה האלג׳יראית למען הדמוקרטיה והסוציאליזם, שהפיצו גילוי דעת ארוך. בגילוי הדעת נמסר: "אנו תומכים בתנועה העממית בסירובה להכיר בתוצאות הבחירות, שכל תכליתן להנציח את המשטר הרודני והמושחת. האליטות מעוניינות להנציח את שלטונן תחת מסווה דמוקרטי, כדי להמשיך לנהל את מוסדות המדינה לטובתן. הן גם מעוניינות בהכרתן של המעצמות האימפריאליסטיות דווקא בעת שהתגלתה חולשתן - בעקבות ההתקוממות העממית המומשכת".

גסיסה שלטונית שהרגה גנרל אחד

ב-23 בדצמבר נפטר באופן פתאומי שליט אלג׳יריה בפועל, הגנרל אחמד גאיד סאלח. גאיד סאלח פיקח השנה על הדחת הנשיא הקודם ועל עלייתו לשלטון של הנשיא החדש, על רקע ההתקוממות העממית. מותו רק מעמיק את הריק השלטוני. כרמטכ"ל, גאיד סאלח הוביל את המהלך להקשחת ידן של הרשויות נגד אל-חיראכ, קיים בחירות לנשיאות שהמפגינים דחו, ודרש בנאומיו הטלוויזיוניים התכופים שהמפגינים ייסוגו מדרישותיהם. עם מותו, הלחץ מלמטה, ברחוב, אינו פוסק; ואילו למעלה, במסדרונות השלטון, מתקשים למצוא מחליף לגנרל הקשיש שיהיה מקובל על כל חלקי האליטה.

גם בלבנון נותר וואקום שלטוני בתחילת 2020. חסן דיאב הבטיח שממשלתו תאחד את כל העם והצהיר על ניטרליות פוליטית ("אני טכנוקרט ואיש מקצוע") תוך שהוא מתנער מתדמיתו כמינוי של תנועת חיזבאללה ואמל השיעיות. זה לא ריצה את המפגינים ששבו להפגין, הפעם נגד המועמד החדש לראשות הממשלה. כך נפתח פרק הזמן של שישה שבועות שהוקצב לצורך הקמת הממשלה החדשה, שנראה קצר מדי לאור ההיסטוריה הפוליטית של בלבנון.

לומפן-בורגנות במדינות פריפריאליות

אלג׳יריה ולבנון הן מדינות שונות, בעלות היסטוריה שונה. אך יש להן מן המשותף: הן מדינות קפיטליסטיות פריפריאליות. בלבנון מתקיים משטר העדות הודות לחלוקת השלל בין ראשי המפלגות העדתיות השונות. הבורגנות, המפולגת דתית ועדתית, מאוחדת סביב התנגדותה הנחרצת לכל שינוי פוליטי או חברתי. חיזבאללה, שבעת הקמתו בתחילת שנות ה-80 הגדיר את עצמו "מגן העשוקים", אימץ במרוצת השנים את האידיאולוגיה הניאו-ליברלית הקפיטליסטית במקביל לכניעתו למשטר העדות.

באלג׳יריה, החזית לשחרור לאומי שהנהיגה את המאבק בקולוניאליזם הצרפתי בשנות ה-50 וה-60, הובילה את המדינה אט-אט למשטר קפיטליסטי ניאו-קולוניאלי, בו שב ותפס האימפריאליזם הצרפתי את המקום המרכזי במשק המקומי. אך באלג׳יריה היה זה הפיקוד העליון של הצבא שהנהיג את השלטון. בשתי המדינות שולטות, על פי הגדרתו של הסוציולוג וההיסטוריון הכלכלי המנוח אנדרה גונדר פרנק, "לומפן-בורגנות" – קרי: בורגנות טפילית המתעשרת בגלל שליטתה במנגנוני המדינה. לבנון הייתה במשך שנים מרכז פיננסי של העולם הערבי ומוקד של תיירות אזורית; ואילו אלג׳יריה, שהחלה בשנות ה-60 וה-70 בתהליך תיעוש מואץ, התקבעה בתפקידה כספקית גז, נפט ומוצריו לאירופה המערבית ולארה"ב. נפט וגז מהווים 97% מכלל הייצוא של המדינה הצפון-אפריקאית.

הזמן ארוך והמלאכה רבה

חוגי השלטון בלבנון באלג׳יריה, שיוקרתם נפגעה קשות בעקבות המחאה ההמונית הנמשכת חודשים ארוכים, מנסים להרוויח זמן. תנועות המחאה בשתי המדינות הצליחו לאחד מאחוריהן חלקים גדולים מהציבור. סיסמאותיהן מהדהדות ברחבי שתי המדינות – מהערים ביירות ואלג׳יר ועד אחרון הכפרים. בלבנון התגבר המרד על מחסומי העדות והדתות ועל הפערים האזוריים.

אך כגודל המשימה – כך מתגלה החולשה הפוליטית והרעיונית של המחאה. "לסלק את המושחתים", "רווחה ובריאות לכל", "שלטון העם" - הן סיסמאות קליטות. אך מול שלטון המוכן לרקום אלף ואחת מזימות כדי לשמור על כוחו, ולאחר שהמזימות יאזלו הוא אף מסוגל לעשות שימוש באלימות קטלנית – נחשפת המחאה בחולשותיה. ללא הנהגה מקובלת על הכל, ללא תוכנית פוליטית ברורה וללא יעדים בני השגה – זו עלולה להתמוסס. קומוניסטים, יחד עם פעילי שמאל עקביים, פועלים בתנועות המחאה בשתי הארצות אך טרם הגיעו לעמדות ההנהגה.

יחד עם זאת, בסיכום 2019 רשמו לעצמן המרידות העממיות בלבנון ובאלג׳יריה הישגים לא מבוטלים. המרד נמשך, ואילו המשטרים נאלצים לעשות שמיניות באוויר כדי לקבל לגיטימציה, ולו חלקית, למעשיהם. ההכרעה צפויה בחודשים הקרובים.

אפרים דווידי

מאבקה של עובדת ניקיון מאוניברסיטת תל אביב

הקבלן נגד הפועלת מלכה בוטבול

"עבור הנהלת האוניברסיטה אני פנים ללא שם, עובדת שנוכחת אך לא נמצאת. בכל פעם שפוגעים לי או לחברותיי בתנאי העבודה ובזכויות, או כאשר מתייחסים אלינו בצורה מזלזלת, ברור לנו שאין טעם לפנות לאחראים עלינו, כי תשובותיהם לא יענו על צרכינו" - כך כתבה עובדת הניקיון מלכה בוטבול, שהועסקה באמצעות חברת קבלן, לאתר ויינט בחודש פברואר בשנת 2012.

כל מי שעוקב אחר המאבק להעסקה ישירה של עובדות הניקיון באוניברסיטת ת"א כנראה שמע על מלכה בוטבול, ממובילות המאבק, שלאחרונה איבדה את עבודתה לאחר 15 שנות עבודה באוניברסיטה.

בשנים האחרונות עמדה בוטבול בראש המאבק להעסקה ישירה של עובדות הניקיון, פעלה למען הזכויות שלה ושל חברותיה לעבודה, ואף היתה חברה בוועד עובדות הניקיון באוניברסיטה כשזה פעל תקופה מסוימת. לפני כמה שבועות היא פוטרה בתואנה שעזבה את יום העבודה שעתיים לפני הזמן בגלל מקרה חירום רפואי של קרוב משפחה, ועובדת אחרת החתימה עבורה את כרטיס הנוכחות. היא פוטרה כמה ימים לפני ראש השנה, יומיים לאחר שימוע, ללא הודעה מראש הנדרשת על פי חוק.

החודש העבירו מאות מרצים וסטודנטים המכירים את סיפורה של מלכה בוטבול מכתב לנשיא האוניברסיטה, בו דרשו להחזיר את בוטבול לעבודתה והפצירו בו להחליף את ההעסקה הקבלנית בהעסקה ישירה עם תנאי עבודה הוגנים. להלן קטע מתוך המכתב:

"הסיבה הפורמלית לפיטוריה של מלכה היא שפעם אחת עזבה את מקום העבודה בשל מקרה חירום משפחתי, וביקשה מעובדת אחרת להחתים עבורה כרטיס בשעון הנוכחות. אולם ברור לנו גם שהמניע האמיתי לפיטוריה הוא הפעילות של מלכה למען העסקה ישירה ולמען הגנה על זכויות העובדות.

"במשך שנים, מלכה השמיעה קול ברור בשם העובדות במקרים בהם זכויותיהן נפגעו בידי הקבלנים. היא השתתפה בהפגנות ובפגישות, התראיינה לתקשורת ועמדה בקשר עם הסטודנטיות והמרצות התומכות. לא פעם היא זכתה לרמיזות, אזהרות ואפילו איומים בוטים מצד מעסיקיה בשל כך. למלכה ולעובדות אחרות אשר עומדות בקשר עם הסטודנטיות היה ברור תמיד שהפעילות שלהן מעמידה בסכנה את עבודתן. שוב ושוב הן סיפרו על אזהרות ואיומים מצד חברות הקבלן, שכללו גם 'המלצות' שלא לקיים איתנו קשר. בשימוע שנערך למלכה לפני פיטוריה, המעסיק שלה ציין בפניה את עובדת היותה 'מנהיגה' ו'דמות מרכזית' בקרב העובדות כאחת הסיבות לפיטוריה.

"עובדות הניקיון חבות לפעילותה של מלכה לא מעט הישגים: היא לקחה חלק במאבק המצליח לתשלום עבור חצי שעת הפסקה לעבודות; היא הייתה בין הראשונות להתריע כשחברת קבלן קודמת לא הפרישה לקרן פנסיה לעובדות; בתקופה של ניסיון התאגדות של העובדות היא הייתה חברת ועד פעילה; באופן כללי, בזכות האומץ והנחישות שלה, הרבה עובדות רואות בה כתובת לפנות אליה כשיש להן בעיות עם הקבלן. אין ספק, אם כן, שחברת הקבלן פיטרה את מלכה כדי שיקל עליה לנהל ולנצל את העובדות.

הפגנה בעד העסקה ישירה באונ' ת"א (צילום: מטה המאבק)

"פיטורים של עובדים שמתעקשים על זכויותיהם ועל אלה של הקולגות שלהם היא תופעה נפוצה ומוכרת. במידה שהאוניברסיטה תאפשר לקבלן לפטר עובדת אמיצה ופעילה כאמצעי הרתעה היא תעביר מסר שלילי ביותר ליתר העובדות, ואף תפגע באופן חמור ביכולת של האוניברסיטה לפקח על חברת הקבלן, שכן הסיכוי שכעת העובדות יתלוננו במקרים של הפרות זכויות או התעמרות מצד הקבלן יהיה נמוך מתמיד. ראוי לציין כי במצב תקין, בו הייתה מלכה עומדת בראש איגוד העובדות, היה זה בלתי חוקי לפטרה. אלא שעובדות הניקיון אינן מאוגדות, ומלכה בעצם עומדת בראש האיגוד מבלי לשאת בתואר הפורמלי הזה.

אנחנו מבקשות בכל לשון של בקשה מאוניברסיטת תל אביב לאפשר למלכה לחזור לעבודתה ולהוכיח שמדובר היה במקרה חד פעמי שלא יחזור. מלכה קרובה לגיל הפרישה לפנסיה, והפיטורים הפתאומיים יקשו עליה מאוד לדאוג למשפחתה, ואף אינם מכבדים בהתחשב בוותק שלה באוניברסיטה".

בעקבות המכתב החליטה הנהלת האוניברסיטה לאפשר לבוטבול לשוב לעבודה, אבל בתנאים גרועים מאלה שהיו לה קודם: היא תעבוד תחת קבלן אחר, ללא הסעה לעבודה מביתה שברמלה, כאשר הוותק והתנאים שצברה בחמש עשרה שנות עבודה באוניברסיטה יתאפסו. נוסף על כך, היא תוכל לעבוד רק עד סוף יולי, אז מצפים ממנה לפרוש לפנסיה. הצעה זו מצד האוניברסיטה הגיעה בצירוף אזהרה, כי בוטבול תפוטר מיד בכל מקרה של הפרת משמעת. בתגובה הודיעה בוטבול לאוניברסיטה כי היא דוחה את ההצעה לחזור לעבודה בשל התנאים הגרועים והיחס המשפיל.

נוכח המקרה של בוטבול, עובדות רבות באוניברסיטת תל אביב מפחדות כיום להיאבק למען העסקה ישירה. אך רק העסקה ישירה תאפשר לעובדות לממש את החופש להתאגד, וכך להיאבק ביעילות נגד מקרים נוספים של פיטורים שרירותיים. על אוניברסיטת תל אביב ללכת בעקבות הדוגמא שהציבו אוניברסיטת חיפה ולאחרונה גם הסנאט של האוניברסיטה העברית, ולהעסיק את עובדות הניקיון בתנאים הוגנים ולא באמצעות חברות קבלן.

זוהר אלון

"פירנצה אנטי-פשיסטית" (צילום: הסרדינים)

התעוררות אנטי-פשיסטית באיטליה

הסרדינים נגד כרישי הימין

ההפגנות האנטי-פשיסטיות של "הסרדינים" ברחבי איטליה אינן פוסקות, חרף חגיגות סוף השנה האזרחית. ב-14 בדצמבר השתתפו כמאה אלף איש בהפגנה שנערכה בכיכר סן ג'ובאני בעיר הבירה. הפגנה זו, הגדולה ביותר עד כה, מצטרפת אל כ-150 עצרות המונים שנערכו בשבועות האחרונים ברחבי ארץ המגף, כפי שמדווח העיתון הקומוניסטי "איל מניפסטו" היוצא לאור ברומא. הפגנות נוספות של אזרחי איטליה נערכו גם בפריז, לונדון, בריסל ומדריד.

ההפגנות החלו בבולוניה ב-14 בנובמבר על רקע ניצחונה הטרי של מפלגת הימין הקיצוני "הליגה" במחוז אומבריה באוקטובר, והחשש שניצחון דומה צפוי להתרחש במחוז בו שוכנת בולוניה, אמיליה-רומניה. באותו יום הגיע לעיר מתיאו סלביני, ראש "הליגה" הימנית-קיצונית, לתמוך במועמדת המפלגה לבחירות המחוזיות שייערכו ב-26 בינואר "ולשחרר את אמיליה-רומניה מהשמאל". ארבעה צעירים – מאטיה סנטורי, רוברטו מורוטי, ג'וליה טרפולוני ואנדריאה גארפה – החליטו לקרוא בפייסבוק לתושבי העיר להצטופף כסרדינים בכיכר המרכזית, בתקווה שיגיעו 6,000 מפגינים, יותר מתכולת היכל הספורט בו נערכה העצרת של "הליגה".

בעוד שמצלמות העיתונאים הראו מאות מושבים ריקים בהיכל הספורט – למרות שאוטובוסים הביאו תומכים של "הליגה" ממחוזות רחוקים – בכיכר המרכזית של בולוניה הצטופפו כסרדינים למעלה מ-14,000 מפגינים שהכינו דגיגונים מנייר ושלל תחפושות. בעמוד הפייסבוק שאך נולד כתבו המארגנים: "פופוליסטים, החגיגה נגמרה. אנחנו הסרדינים, ועכשיו תמצאו אותנו בכל מקום".

ימים אחדים לאחר מכן החליטו שני סטודנטים בעיר הסמוכה מודנה לשחזר את הצטופפות הסרדינים בעת ביקור של סלביני בבולוניה. למרות גשם זלעפות שוב התמלאה הכיכר המרכזית במפגינים עם מטריות ששרו בהתרגשות את "בלה צ'או", שיר הפרטיזנים האהוב המזוהה עם הקומוניסטים. כך, עם כל ביקור של סלביני, ובהמשך גם בלעדיו, נאספו אלפים ורבבות להפגנות מצפון איטליה ועד דרומה.

מבקרי מחאת הסרדינים מדגישים את הרתיעה של המארגנים מפוליטיזציה וממחויבות מפלגתית. ניתן לומר במידה של זהירות, שמחאת הסרדינים היא תגובה שמאלית-עממית דווקא ל"תנועת חמשת הכוכבים" ("לא ימין ולא שמאל"), זו שלאחר הבחירות הארציות במרס 2018 הקימה קואליציה משותפת עם "הליגה" של סלביני. מסיבות טקטיות, בספטמבר האחרון פרש סלביני מהממשלה בכוונה להקדים את הבחירות ולחזק את כוחו בשלטון. אך את מקומו תפסה בהפתעה דווקא היריבה הוותיקה של "חמשת הכוכבים" ו"הליגה", הלא היא המפלגה הדמוקרטית.

בעוד שבמישור הפרלמנטרי נבלמה התחזקות "הליגה" לעת עתה, ניטש מאבק עיקש בקרב השכבות העממיות באיטליה. אלה עודן מתאוששות מהמשבר הכלכלי של 2018 ומתמודדות עם הקשיים הכרוכים בכך שהמדינה משמשת בפועל שער הכניסה של פליטים ומהגרים לאירופה. "תנועת חמשת הכוכבים" הצליחה לרתום אליה בעשור האחרון את אלה ששבעו הבטחות ומאסו בסיאוב של "הקאסטה" הפוליטית. אך בשנתיים האחרונות, בהן שותפה "תנועת חמשת הכוכבים" בממשלה, היא הוכיחה שללא אידאולוגיה אין בכוחה לחולל שינוי.

אתגר גדול עומד בפני הסרדינים: להיות כתובת למאוכזבי "חמשת הכוכבים" כך שאלה לא ייפלו לידיו של הפופוליסט הימני מתיאו סלביני, שממשיך להתחזק בסקרים.

ט"מ, רומא

צרפת: שביתה כללית נוספת

ב-9 בינואר צפויה להתקיים בצרפת שביתה כללית נוספת, שתלווה בהפגנות ובמחאות ב-140 ערים. כך הודיע המזכיר הכללי של הקונפדרציה הכללית של העובדים בצרפת (CGT), פיליפ מרטינז. הוא הדגיש: "לא תהיה הפסקת אש במהלך החגים. נמשיך לשבות, למחות ולהפגין".

כפי שדיווח העיתון הקומוניסטי "הומניטה", נמסרה ההודעה לאחר ישיבה שנערכה בין האיגודים לבין ראש ממשלת צרפת אדואר פיליפ, הישיבה הוקדשה לרפורמת הפנסיה הניאו-ליברלית החדשה שמנסה לקדם הנשיא עמנואל מקרון, המכונה "נשיא העשירים". המחאות בצרפת מוסיפות להשבית את התחבורה הציבורית והובילו לסגירת בתי ספר ומוסדות נוספים ברחבי המדינה.

ח"כ ג'בארין: בולסונרו פוגע בשלום

ח"כ יוסף ג'בארין (חד"ש – הרשימה המשותפת) פנה לשגריר ברזיל פאולו סזאר דה וסקונסלוס בדרישה שמדינתו תימנע מהעברת השגרירות לירושלים. לדברי ח"כ ג'בארין: "העברת השגרירות היא מסמר נוסף בארון הקבורה שבונים נתניהו ובנט לפתרון שתי המדינות. מהלך מכוון של ממשלת הימין הקיצוני להעניק לגיטימציה לכיבוש בניגוד למשפט הבינלאומי, וכדי להרחיק עוד יותר את השלום הישראלי-פלסטיני.

כרזת בחירות של מק"י מראשית שנות ה-50 (צילום: ארכיון מק"י)

פורסם קול קורא לכנס שיתקיים באונ' ת"א

מאה שנה למפלגה הקומוניסטית בארץ

מרכז מינרבה למדעי הרוח באוניברסיטת תל אביב ומכון אמיל תומא ללימודים פלסטיניים וישראליים בחיפה קוראים לחוקרים, לסטודנטים, לפעילים ולכל המעוניינים להגיש הצעות להרצאות לכנס אקדמי שיתקיים ב-24 במארס הקרוב לציון 100 שנה למפלגה הקומוניסטית.

קול קורא לכנס האקדמי שכותרתו "100 שנה לתנועה הקומוניסטית בארץ: בין מהפכת פועלים לשחרור לאומי" פורסם בשבוע שעבר.

מארגני הכנס ציינו בקול הקורא כי ההיסטוריה של התנועה הקומוניסטית הייתה ניסיון מתמשך – רצוף מכשולים, הצלחות וכישלונות – לקיים שותפות יהודית-ערבית המחויבת לאינטרסים של שני העמים, וזאת במציאות מורכבת של עימות מתמשך.

למידת ההיסטוריה הקומוניסטית בארץ מאפשרת דיון גם בסוגיות ובשאלות כלליות יותר אשר העסיקו וממשיכות להעסיק את המחקר, כמו קולוניאליזם, גישות לשאלה הלאומית (אינטרנציונליזם, דו-לאומיות, על-לאומיות), מרקסיזם, ליברליזם, שחרור לאומי, דה-קולוניזציה וצדק חברתי.

בקול הקורא נכתב: "אנחנו מזמינים הצעות שיעסקו בסוגיות הבאות: יחסה של התנועה הקומוניסטית לציונות ולפרויקט ההתיישבות בפלסטין ההיסטורית ולעמדות השונות שנקטה כלפיו במרוצת השנים; המשמעות של מאבק מעמדי וחלוקת העושר הכלכלי בתנאים של מאבק לאומי ועל רקע התיישבות והשתלטות מתמשכת על הקרקע ועל המרחב הפלסטיני הילידי. מהי משמעותה של פעולה ערבית-יהודית בתנאים אלה? האם ייתכן מאבק מעמדי שאינו מתייחס לסכסוך הלאומי? כיצד ניסחה התנועה את דרישותיה לשוויון במציאות כזו? איך הבינה את מושג האזרחות? כיצד אפשר לנסח, על סמך ניסיון העבר, חזון לעתיד עם משמעות רבה יותר של המושג שוויון? מה המודל אשר פיתחה התנועה בהקשר זה? עד כמה הוא הצליח והיכן כשל; המאבקים החברתיים-כלכליים של התנועה במשך מאה שנות קיומה, לרבות התמודדותה עם השאלה המזרחית והשילוב של המאבק המזרחי עם המאבק הפלסטיני; מהן הפרדיגמות של שיתוף הפעולה הזה ומה ניתן ללמוד מכך?".

עוד מבקשים המארגנים לדון בשאלות יחסה של התנועה הקומוניסטית לתנועה הלאומית הפלסטינית לדורותיה, ללאומיות הערבית, לנאצריזם ולמפלגת הבעת', ובעמדותיה לגבי האביב הערבי, הסכמי אוסלו והרשות הפלסטינית. הפוליטיקה הגלובלית של התנועה והקשר בין עמדה אנטי-אימפריאליסטית לעמדה אנטי-קולוניאלית; יחסיה עם ברית המועצות והגוש המזרחי והפוליטיקה הגלובלית שלה; והדרך שבה השפיעה על הפוליטיקה המקומית בעניין ישראל-פלסטין.

עם חברי הוועדה המארגנת של הכנס נמנים: ראיף זריק, עיסאם מחול, אפרים דוידי, גל הרץ, אריג' סבאג-חורי, עבד כנאענה וראודה מורקוס.

הצעות להרצאות (עד 200 מילים), בתוספת פרטים אישיים מלאים, נא לשלוח לדוא"ל: 100communism@gmail.com

תערוכת אמניות פלסטיניות בחיפה: 'נפקדת נוכחת'

תערוכה קבוצתית של אמניות פלסטיניות, הבוחנות בעבודותיהן את נושא המולדת, תתקיים בחיפה עד יום שישי, 24 בינואר. התערוכה, שאצרה סבטלנה ריינגולד, נערכת במוזיאון הרמן שטרוק, רחוב ארלוזורוב 23, הדר.

ריינגולד מסרה: "שני העשורים האחרונים הביאו את האמניות הפלסטיניות לקדמת הסצנה האמנותית בישראל. ניתן למקם אמניות אלו במסגרת הפרויקט הפמיניסטי, שמבקש לחתור תחת ההבחנות המגדריות כאקסיומות חברתיות. יחד עם זאת, סיפור המסגרת הלאומי הוא השדה האמנותי שמתוכו אמניות אלה שואבות את ייצוגן".

ספר חדש: 50 שנות טלוויזיה לילדים בישראל

ד"ר יובל גוז'נסקי, חוקר תרבות ומדיה לילדים ומרצה במכללה האקדמית ספיר ובאוניברסיטת תל-אביב, פרסם לאחרונה, בהוצאת האוניברסיטה הפתוחה, את ספרו "מדודלי לדיגיטלי – 50 שנות טלוויזיה לילדים בישראל".

הספר מתמקד בתפיסת הילדות בשדה הטלוויזיה לילדים ובמעבר מתפיסה חינוכית-ממלכתית לתפיסה מסחרית-גלובלית. מעבר זה מתבטא בשינוי יחס החברה והתרבות הישראלית לילדים. לרגל פרסום הספר, יתקיים מפגש עם ד"ר גוז'נסקי בגדה השמאלית, אחד העם 70, ת"א, ביום ד', 15 בינואר, בשעה 20:00.

מחאת עוטף לוויתן

השבוע (31.12) הפגינו מאות מתושבי חוף הכרמל ויישובי הסביבה מול קריית הממשלה בתל אביב במחאה על הפעלתה של אסדת הזיקוק לוויתן.

המשרד להגנת הסביבה אישר (27.12) לחברה האמריקאית "נובל אנרג'י" להתחיל את הרצת אסדת הגז לוויתן ולבצע את פעולת הנישוב – בכפוף לעמידה בתנאים הנדרשים. זאת, לאחר שמוקדם יותר דחה את תחילת ההרצה. "המשרד מדגיש כי לא יתפשר על עמידה בתנאים המקצועיים לביצוע הנישוב כפי שנהג עד כה, באופן הבטוח ביותר לציבור, ועם זאת, מחדד כי אין כל הנחיות מיוחדות לציבור ביום זה, וכי ההשפעה על איכות האוויר באזור החוף מול האסדה תהיה מזערית", מסר המשרד להגנת איכות הסביבה.

מארגון שומרי הבית נמסר בתגובה: "זוכרים את הנישוב של אסדת הזיקוק לוויתן? הפעולה הזו שפולטת 24 טון של חומרים אורגניים נדיפים ורעילים בשמונה שעות בלבד? אז ביום שלישי הקרוב זה יקרה. לא יצליחו לבלבל אותנו ולא יצליחו להתיש אותנו. אנחנו לא מהמרים על החיים! ואנחנו לא שותקים על הפקרת אזרחי ישראל מול תאוות הבצע הדורסנית של טייקוני הגז. זו השעה לאחדות ולסולידריות אזרחית. צריך לעצור את הרעלת האסדה! כולנו יחד נשנה לטובה את פניה של הארץ היפה הזו", נמסר.

הסרבנית יסמין ריצ'י-יהב השתחררה מהכלא הצבאי

לאחר 74 ימים בכלא הצבאי בחמש תקופות מאסר שונות, פטר הצבא (30.12) משירות את סרבנית המצפון יסמין ריצ'י-יהב. את הפטור נתנה לה ועדת מצפון. את ימי הכליאה העבירה הצעירה בכלא 6. לאחר השחרור היא מסרה: "התקופה בכלא לא הייתה פשוטה, אבל אני מאמינה שכל מעשה שעשוי לקדם אותנו לקראת עתיד יותר שוויוני וצודק הוא חשוב ומשמעותי. התקווה שלי היא שהסירוב שלי היה מעשה אחד כזה, ושהוא משפיע ולו במעט על התודעה הישראלית ומביא לשיחות כנות ואמיתיות לגבי אופי העתיד אליו אנו שואפים". מרשת מסרבות שתמכה בסרבנית לאורך כל תקופת המעצר נמסר: "כל הכבוד ליסמין ובהצלחה בהמשך הדרך, אנחנו גאות בה מאד על המאבק האמיץ שלה!".

ח"כ עופר כסיף (חד"ש – הרשימה המשותפת) שביקר אצל הצעירה בכלא הצבאי במספר הזדמנויות, בירך על שחרורה: "אני מברך את הסרבנית יסמין ריצ'י-יהב על שחרורה מהכלא הצבאי וקבלת פטור מהשירות. עמדתך העיקשת נגד הכיבוש ולמען חיי חופש, שוויון וביטחון לשני העמים היא השראה לכולנו".

הפגנה קולנית בישיבת מועצת עיריית ירושלים

פעילים נגד הפרטת שירותי הטיאוט בעיריית ירושלים, בהם פעילי חד"ש ומק"י, יחד עם חברי מטה המאבק נגד סגירת גלריה ברבור בירושלים, התפרצו ביום שני (31.12) לישיבת מועצת העירייה. אנשי מטה המאבק שהוקם על מנת למנוע את הסגירה מסרו: "ברור לכל שיש כאלה במועצת העיר המעוניינים לפגוע בגלריה מטעמים פוליטיים ומתהדרים בפגיעה באוכלוסיות שונות ובחופש הביטוי. בואו נזכיר להם שירושלים היא של כולם ויכולה להכיל גם וגם".

עיריית ירושלים דורשת מגלרייה ברבור לפנות את המבנה בנחלאות שבו היא פועלת. העירייה מתכננת לפתוח במקום בחודש ספטמבר 2020 גני ילדים לציבור הממלכתי-דתי. הגלריה נדרשת להתפנות תוך 90 ימים. הגלריה מנהלת למעלה משנתיים מאבק על המשך פעילותה בנחלאות. העירייה החלה בתהליך משפטי לפינוי הגלריה עוד בשנת 2017, לאחר אירוע של ארגון "שוברים שתיקה" שנערך במקום.

עו"ד יוסי חביליו, שצפוי להתמנות לסגן ראש העיר בעוד כשנה וחצי, ואשר סייע לגלריה ברבור מתחילת המאבק, מסר למקומון "כל העיר": "אני מתנגד נחרצות לפינוי הגלריה. אעשה כל שביכולתי במסגרת החוק למנוע את הפינוי. אני מאוכזב מאוד ממשה ליאון, שבחר ללכת עם הימין הקיצוני ולא עם חופש הביטוי. זה מאבק האם ירושלים תהיה פתוחה ופלורליסטית או סגורה וחשוכה", ציין חביליו.

חד"ש משתתפת בצערם של אדם קלר והמשפחה על מותה של חווה קלר, פעילת שלום ותיקה ונחושה

מועדון קולנוע בגדה השמאלית

ההיסחפות - פאולה דלסול

1964, צרפת (צרפתית; תרגום לאנגלית)

מוצ"ש, 4 בינואר, 20:00, אחד העם 70, ת"א

ת"ד 26205, ת"א 6126102, טל' 03-6293944, פקס 03-6297263, info@maki.org.il
אתר מק"י : www.maki.org.il , אתר חד"ש : www.hadash.org.il